

Norra Skåne.

Nr 59

Onsdagen den 22 Maj

1889

Tidningen utkommer hvarje helgfri Måndag, Onsdag och Fredag morgon. Pris å byrå för helt år 4 kronor, trefjerdels år 3.25, halft år 2.25, ett fjerdels år 1.25 samt för en månad 30 öre; på posten tillkommer vanligt postarvode

Redaktör och ansvarig utgivare:
J. Fagerström.
Engelholm, tryckt å Norra Skånes tryckeri 1889

Annonser inlemnas å "Norra Skånes" byrå i Fröken Maria Fagerströms gård, senast kl. 4 e. m., dagen före tidningens utgivande. Annonspris 10 öre pr linjestråk. Ingen annons intages under 30 öre.

Eldsvåda och explosion vid Swartå bruk.
Karlstadstidningen meddelar i ett i lördags utgifvet extranummer följande:

Kl. half 2 i natt utbröt eld i en materialbod vid Swartå bruk, i hvilken förvarades krut, dynamit och andra explosiva ämnen. Elden varnades från en på 100 fots afstånd liggande imedja, hwarifrån folk tillskyndade att släcka. Vid ankomsten inträngde flera arbetare i den brinnande byggnaden, och strax derefter exploderade det eldfarliga upplaget med den sorgliga påföljd att 6 personer genast dödades, hvarjemte öfver ett tiotal mer eller mindre lemlästades. Ännu en arbetare afled efter några timmars plågor. Trycket var så starkt att fönsterrutor å 300 meters afstånd sprunget. Skogen var starkt betad, men wädret lugnt, hwarigenom vidare fara förebyggdes.

Ett telegram till Dagens Nyheter meddelar:

Elden uppstod genom sjelfantändning af fågspån som fans förvarad i materialbodens öfre wänig. Elden varnades kl. 1.20 och nådde kl. 1.40 krutförrådet, som bestod af omkring 20 kilogram ammoniakkrut, hvilket man just skulle taga då explosionen inträffade. 6 arbetare dödades, 4 äro döende och ytterligare ett tiotal lemlästade eller sårade. Tre läkare ankommo efter hand på morgonen till olycksstället. Arbetarne wore icke lif- och olycksfallsförsäkrade.

Wermlandstidningens referent, som sedan olyckshändelsen blifwit känd besökt Swartå, meddelar: I bestörtningen tänkte rättaren Jansson först på i materialboden befintliga 20 kilo ammoniakkrut. Vid förfet att upprycka dörren skedde explosionen, hwarwid walsaren Arnesen, gjutaren Petersson, smältaren Österman, torkaren Malm, drängen Stenström och en yngling genast dödades. Tjugo personer blefwo hwårt sårade och af dessa swäfwå 4 i lifsfara. Läkarehjelp som skyndsamt tillstades Ägaren frih. Leijonhielm i Stockholm, eftertelegraferades. Gränslös sorg och jemmer råda. Anledningen till olyckshändelsen war sjelfantändning.

Aftonbladets lördagsnummer meddelar:
Kristinehamn, lördagen den 18 maj. I materialboden som ligger nära walsverket och hyttan wid Swartå bruk, beläget i närheten af Swartå station å nordwästra stambanan, utbröt eld wid half 2-tiden i natt. Arbetarne tillskyndade, men då de sökte öppna dörren till materialboden, som äfwen innehöll ett parti sprängämnen, inträffade en explosion med den följd, att 6 personer dödades och ett 10-tal sårades, några lifsfarligt.

Åf trycket krossades närbelägna fönsterrutor och flera personer kullkastades. Tre af de skadade äro förda till Kristinehamns sjukstuga. Eld utbröt äfwen i hyfwelfabrikens tak, hwarigenom det stora hyfwelpåsupplaget samt verkstäder och den närbelägna skogen starkt hotades, men windstilla underhjelpte släckningen så att elden war begränsad wid 6-tiden.

Sårades skrik och jemmerrop samt menniskornas sökande i elden efter lemlästade anhöriga förete i dag en mycket hemsk tafla å platsen för olyckan.

Brukets arbetare äro, enligt hwad Aftonbladet erfar, icke olycksfallsförsäkrade i något af de swenska bolagen Fylgia, Skandinavien och Rerden, ej heller i någon af föreningarna Bore och Röda korset.

Karlstad den 20.
Wid Swartåolyckan skadade Olof Jansson och Gustaf Mörk ha aflidit å Kristinehamns sjukhus. Ytterligare en är sanslös. Inalles äro skadade omkring 35. Släckningen säges ha varit mönstergill.

KOLLAGE

<http://magasin.kb.se:8080/fedora/get/kb:97844/bdef:TextObject/getPdf/>

Eldsvåda och explosion wid Swartå bruk.

Karlstadstidningen meddelar i ett i lördags utgifvet extranummer följande:

Kl. half 2 i natt utbröt eld i en materialbod wid Swartå bruk, i hvilken förvarades krut, dynamit och andra explosiva ämnen. Elden varnades från en på 100 fots afstånd liggandes smedja, hwarifrån folk tillskyndade att släcka. Vid ankomsten inträngde flera arbetare i den brinnande byggnaden, och strax derefter exploderade det eldfarliga upplaget med den sorgliga påföljd att 6 personer genast dödades, hwarjemte öfver ett tiotal mer eller mindre lemlästades. Ännu en arbetare afled efter några timmars plågor. Trycket var så starkt att fönsterrutor å 300 meters afstånd sprunget. Skogen var starkt hotad, men wädret lugnt, hwarigenom vidare fara förebyggdes.

Ett telegram till Dagens Nyheter meddelar:

Elden uppstod genom sjelfantändning af fågspån som fans förvarad i materialbodens öfre wänig. Elden varnades kl. 1.20 och nådde kl. 1.40 krutförrådet, som bestod af omkring 20 kilogram ammoniakkrut, hvilket man just skulle taga då explosionen inträffade. 6 arbetare dödades, 4 äro döende och ytterligare ett tiotal lemlästade eller sårade. Tre läkare ankommo efter hand på morgonen till olycksstället. Arbetarne wore icke lif- och olycksfallsförsäkrade.

Wermlandstidnings referent, som sedan olyckshändelsen blifwit känd besökt Swartå, meddelar: I bestörtningen tänkte rättaren Jansson först på i materialboden befintliga 20 kilo ammoniakkrut. Vid försök att upprycka dörren skedde explosionen, hwarwid walsaren Arnesen, gjutaren Peterson, smältaren Österman, torkaren Malm, drängen Stenström och en yngling genast dödades. Tjugo personer blefwo swårt sårade och af dessa swäfwå 4 i lifsfara. Läkarehjelp som skyndsamt tillstades Ägaren frih. Leijonhielm i Stockholm, eftertelegraferades. Gränslös sorg och jemmer råda. Anledningen till olyckshändelsen war sjelfantändning.

Aftonbladets lördagsnummer meddelar:

Kristinehamn, lördagen den 18 maj. I materialboden som ligger nära walsverket och hyttan wid Swartå bruk, beläget i närheten af Swartå station å nordwästra stambanan, utbröt eld wid half 2-tiden i natt. Arbetarne tillskyndade, men då de sökte öppna dörren till materialboden, som äfwen innehöll ett parti sprängämnen, inträffade en explosion med den följd, att 6 personer dödades och ett 10-tal sårades, några lifsfarligt.

Åf trycket krossades närbelägna fönsterrutor och flera personer kullkastades. tre af de skadade äro förda till Kristinehamns sjukstuga. Eld utbröt äfwen i hyfwelfabrikens tak, hwarigenom det stora hyfwelpåsupplaget samt verkstäder och den närbelägna skogen starkt hotades, men windstilla underhjelpte släckningen så att elden war begränsad wid 6-tiden.

Sårades skrik och jemmerrop samt menniskornas sökande i elden efter lemlästade anhöriga förete i dag en mycket hemsk tafla å platsen för olyckan.

Brukets arbetare äro, enligt hwad Aftonbladet erfar, icke olycksfallsförsäkrade i något af de swenska bolagen Fylgia, Skandinavien och Rerden, ej heller i någon af föreningarna Bore och Röda korset.

Karlstad den 20.

Wid Swartåolyckan skadade Olof Jansson och Gustaf Mörk ha aflidit å Kristinehamns sjukhus. Ytterligare en är sanslös. Inalles äro skadade omkring 35. Släckningen säges ha varit mönstergill.

Explosionsolyckan i Svartå 1889

Gösta Anstensen

Den mörkaste dagen i Svartås historia måste vara den dag i maj 1889 då nio personer miste livet och 27 skadades vid en olycka på bruket.

I hyvelfabriken som låg intill smedjorna samlade man in allt sågspån och öste i säckar. Nere i Europa var man intresserad av denna vara som enligt uppgift användes som ingrediens i foderkakor för djur. Maskinparken i hyvelfabriken drevs med remdrift där remmarna löpte över hjul som drevs centralt. Det blev lätt varmgång i dessa vid användningen och gnistor kunde ibland hamna på olämpliga ställen som i sågspånet och förorsaka en brandhärd som man dock alltid lyckats släcka. Säckarna lagrades på övervåningen i en materialbod mellan smedjan och hyvelbyggnaden. Bodens nedre botten var fylld av allehanda verktyg såsom spadar, spett, sågklingor o.dyl. samt ett lager på 30 kg. dynamit..

Denna vackra och ljumma försommarekväll hände det som inte fick hända, smederna på nattsiftet upptäckte att det brann i materialboden, en gnista hade legat och pyrt i en av säckarna som nu slagit eld. Man ringde i vällingklockan, något hade hänt och snart var många Svartåbor på fötter för att stå till tjänst om det behövdes. Arbetarna var först på plats men vågade inte närma sig eldhärden i vetskap om dynamiten som fanns lagrad i byggnaden. Rättaren som nu hade kommit lugnade dem med att dynamit kan brinna utan att explodera, det måste till en tändanordning med tryck för att det skall smälla.

Med detta lugnade man sig och började upprätta en langarkedja från hyttkanalen.

Kort därefter rasade taket och övervåningen in och detta utlöste en fruktansvärd explosion. Allehanda

verktyg flög som projektiler genom luften och ställde till en salig oreda. Av huset fanns inget kvar bara en stor krater där det hade stått. Det brann överallt och över ett stort område låg döda och sårade, många så svårt massakrerade att de fick identifieras av personliga saker de haft i fickorna, t.ex. snusdosor och fällknivar.

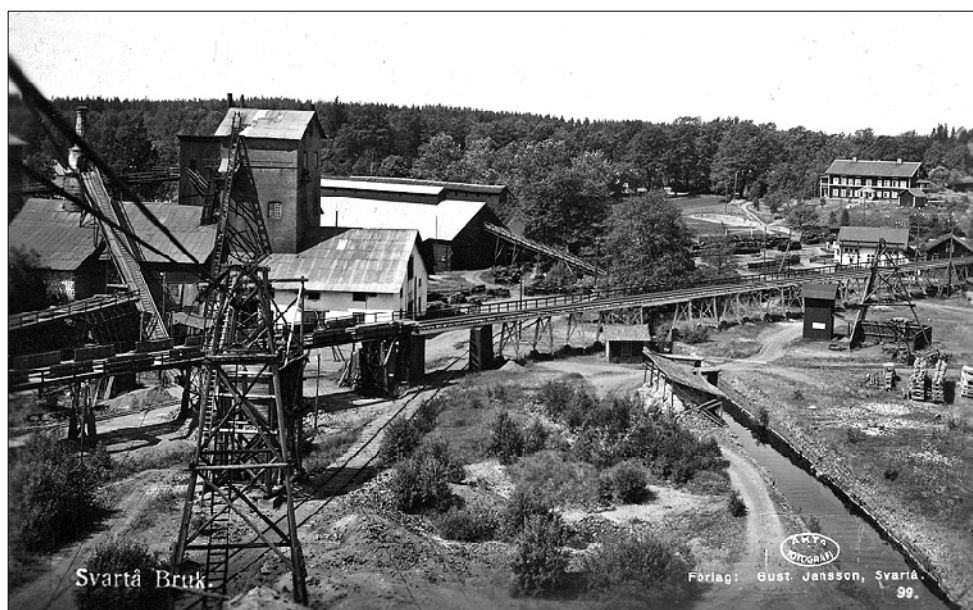
Min farfar Albert Anstensen, som då var 16 år gammal, skadades svårt och låg länge med en brinnande stock över ena benet. Doktorn som sent omsider kom hit och behandlade Albert, som inte var vid medvetande, lär ha sagt att - den här gossen kommer säkert inte att klara sig men vi ska lindra hans plågor. Klarade sig gjorde han dock, vilket jag är tacksam för. Hans ben blev dock aldrig bra och han hade ett synligt men hela livet av den brinnande stocken på vaden.

Två av de döda var också de ungdomar som arbetade i smedjan 12 och 15 år gamla.

Rättaren, som av många ansågs vara ansvarig för olyckan, fick sitt straff omedelbart, han skadades svårt av en flygande stock som borrade sig in i magen och avled dagarna efter händelsen på sjukstugan i Kristinehamn, dit alla svårt skadade transporterades med tåget.

De läkare som kom till undsättning dagen efter olyckan, hämtades från Fjugesta och Finnerödja. Det var säkert en mycket plågsam väntan för de skadade innan de kunde få hjälp och lindring av medicinmännen och transporten till Kristinehamn var säkert inte så komfortabelt den heller.

Kvarlevorna efter de döda fördes till Kvistbro kyrka där de begravdes tillsammans. Här finns också en minnessten rest över dem.

De förolyckade

Döda Kvistbro F:2 (1882-1894) Bild 42 (AID: v53468.b42, NAD: SE/ULA/10675)

18 maj 1889

Gustav Adolf Karlsson	Son	14 år	Explosion vid Svartå Bruk
Carl Johan Stenström	Smeddräng	19 år	=
Anders Gustav Carlsson Österman	Smältarsmed	37 år	=
Erland Pettersson	Hyttarbetare	49 år	=
Jan Olof Jansson	Arbetare	54 år	=
Andreas Arnesén	Valsarbetare	49 år	=
Oscar Julius Carlsson	Smeddräng	22 år	=

Döda Kristinehamn FI:7 (1887-1894) Bild 22 / sid 19 (AID: v7300.b22.s19, NAD: SE/VA/13289)

19 maj 1889

Gustav Robert Mörk smedson fr Svartå Yttre skada å hufvudt

Döda Kristinehamn FI:7 (1887-1894) Bild 23 / sid 20 (AID: v7300.b23.s20, NAD: SE/VA/13289)

5 juni 1889

Lars Jansson Rättare fr Svartå Perforerande sår å bröstkorgen
med lung- och lungsäcks inflammation
+ Brännsår

